

Arbitraż w Chinach jako sposób ochrony polskich importerów i eksporterów w sporze z chińskimi kontrahentami

I. Wprowadzenie

Chiny rozwijają się z niesamowitą szybkością. Zmiany nastąpiły w 1979 r., gdy rząd chiński postanowił zrewidować swoją dotychczasową politykę gospodarczą. Wprowadzono liczne reformy polityczne i ekonomiczne. Ich celem było przyciągnięcie jak największego kapitału zagranicznego.

Zgodnie ze statystykami podawanymi przez rząd ChRL w 1981 r. 53% społeczeństwa żyło poniżej granicy ubóstwa. W 2005 r. już tylko 2,5%. Nie należy jednak zapominać, że wciąż 8% społeczeństwa żyje za mniej niż jednego dolara dziennie.

Kolejne istotne reformy zostały wprowadzane w związku z przystąpieniem w 2001 r. Chin do Światowej Organizacji Handlu (WTO). Od tego też momentu władze zaczęły na szeroką skalę walczyć z wszechobecną korupcją. Zmiany te spowodowały, że Chiny w krótkim czasie przeistoczyły się w jedno z najpotężniejszych państw globu oraz światowym centrum biznesu.

Na przestrzeni ostatnich lat Chiny stały się drugą gospodarką świata, wyprzedzając Japonię. Pod koniec 2010 r. PKB Japonii wynosiło 5,47 bilionów dolarów, podczas gdy PKB Chin – blisko 5,8 bilionów dolarów. Zakładając bieżącą stopę wzrostu, analitycy przewidują, że Chiny wyprzedzą gospodarkę USA w ciągu 10–15 lat¹.

Dnia 8.9.1992 r. ukazał się artykuł *Ch. Burrego* w *New York Times* pt. „Let’s guys look at Asia”, w którym autor wyrażał swoje ubolewanie nad brakiem pomysłów na rozwój gospodarki państw azjatyckich. Wskazywał on, że potrzeby są ogromne, ale brak spójnej polityki nie wróży państwom Azji nic dobrego.

Jestem przekonany, że obecnie nikt nie potrafiłby zaprzeczyć temu, że ta polityka, o której pisał *Ch. Burr*, była nadzwyczaj skuteczna. Odnosi się to przede wszystkim do Chin, ale należy także zwrócić uwagę na inne państwa azjatyckie, takie jak Wietnam, Indie, które również rozwijają się w bardzo szybkim tempie.

¹ Dane ze strony internetowej: <http://www.tradingeconomics.com/china/gdp-per-capita> (7.12.2011 r.).

Dzisiejsze Chiny to państwo o unormowanej sytuacji gospodarczej, należące do Światowej Organizacji Handlu, respektujące politykę wolnego handlu. Z pewnością Państwo Środka staje się centrum światowego biznesu. Oznacza to jednak problemy na tle politycznym. Wiele państw świata nie może pogodzić się z rosnącą dominacją Chin (zwłaszcza Stany Zjednoczone Ameryki), Chiny nie odczuły za bardzo światowego kryzysu, wręcz przeciwnie, kryzys je wzmocnił. W 2010 r. dynamika PKB Chin osiągnęła 10,3%². W Stanach Zjednoczonych nie są rzadkością próby wydawania aktów normatywnych mających na celu ugodzenie w Państwo Środka, bez względu na ich zasadność ekonomiczną. Do najważniejszych takich aktów należała ustawa walutowa *Schumera*. Senator *Ch. Schumer* powiedział podczas swojej mowy w Kongresie: „Musimy podjąć zdecydowane działania przeciwko manipulacji chińską walutą i innym szkodliwym zachowaniom ekonomicznym”. Dodał także, że „problem nie polega na protekcyjnym USA, ale na łamaniu zasad wolnego handlu przez Chiny”³. Prawdziwy biznes odcina się jednak od gier politycznych, dla przykładu chińskie fabryki produkują 4/5 wszystkich odtwarzaczy DVD na świecie. Większość z nich trafia na rynki zachodnie, najważniejsze jest jednak to, że prawie wszystkie z nich zostały opatentowane w Stanach Zjednoczonych Ameryki, Europie, Japonii lub Korei. Oznacza to, że zachodni inwestorzy wymyślają tenże produkt, posiadają do niego prawa patentowe i podpisują umowę na wyprodukowanie takiego odtwarzacza. Z tego przykładu wynika, że to zachodni kapitał przyczynia się do wzrostu gospodarki chińskiej i że obie strony są zadowolone z takiego obrotu sytuacji⁴.

II. Wzajemne relacje gospodarcze Polski i Chin

Z pewnością należy stwierdzić, że relacje gospodarcze pomiędzy Polską a Chinami są coraz lepsze. Polska staje się państwem rozpoznawalnym w Chinach. Przyczyniła się do tego bardzo dobrze oceniana wystawa Polski na EXPO 2010 w Szanghaju, aczkolwiek wciąż władza, ale nie tylko, również wielu Polaków patrzy trochę z dystansem i obawami na Państwo Środka. Wręcz nie przyjmuje się w Polsce do wiadomości, że teraz to Chiny są jednym z najpotężniejszych państw świata. Potwierdzają to słowa prof. *B. Góralczyka*, byłego ambasadora w państwach azjatyckich: „Jest wielką prawdą, że Polska – tzn. nasze media i elity – są nadal tak zapatrzone w Zachód (UE i USA lub na odwrót), że najwyraźniej nie dostrzegają tektonicznych wręcz zmian na światowej scenie. Odrodziły się Chiny, w ślad za nimi idą Indie, a potem są jeszcze Brazylia, Indonezja czy RPA. Również i Rosja pod tandemem *Putin–Miedwiediew* nie jest tożsama z Rosją *Jelcyna*, wtedy stojącą na chwiejnych nogach, jak jej przywódca”⁵.

² *L. Woke*, GDP surged 10.3% in 2010, China Daily; artykuł dostępny na stronie http://www.chinadaily.com.cn/bizchina/2011-01/21/content_11894459.htm (7.12.2011 r.).

³ *J. Fabian*, Schumer to push for China currency vote in lame-duck, artykuł dostępny na stronie <http://thehill.com/blogs/blog-briefing-room/news/121407-schumer-pushes-for-chinese-currency-bill-in-lame-duck> (18.5.2011 r.).

⁴ *A. Koff*, Business and Arbitration in China – Practical Guidance, artykuł dostępny na stronie www.buyusa.gov/baltimore/482.pdf (18.5.2011 r.).

⁵ *B. Góralczyk* o partnerstwie polsko-chińskim, <http://www.polska-azja.pl/2010/09/28/profesor-bogdan-goralczyk-o-partnerstwie-polsko-chińskim/> (18.5.2011 r.).

Według danych statystycznych podanych przez Wydział Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Pekinie w 2010 r. eksport towarów z Polski do Chin wzrósł o 13% w stosunku do roku poprzedniego, a import o 25%⁶. Wynika z tego, że z roku na rok przybywa zarówno importerów, jak i eksporterów. Powoduje to powstawanie problemów natury prawnej dotyczących m.in. złej jakości towarów, niewykonywania czy nienależytego wykonywania umów.

Polscy importerzy pozostawieni są sami sobie, próbują się organizować i rozwiązywać problemy prawne na własną ręką za pomocą forów tematycznych lub udają się do firm konsultingowych. Pracujący w takich firmach specjaliści są oczywiście ekspertami, ale w zakresie kontaktów z chińskimi przedsiębiorcami czy kontroli jakości towarów, brak im natomiast kompetencji w kwestii rozwiązywania problemów prawnych.

Dnia 17.5.2011 r. miałem okazję uczestniczyć w konferencji we Wrocławiu, pt. „Metody obniżania kosztów i ryzyka współpracy z chińskimi kontrahentami”, gdzie przedstawiony został problem natury prawnej: polski importer sprowadził z Chin kilka kontenerów długopisów. Po dotarciu towaru do Polski okazało się, że owszem długopisy są, ale nie posiadają wkładów. Powstało pytanie, kto zawinił i jak rozwiązać ten problem. Jeden z ekspertów stwierdził, że mimo umowy ten problem jest praktycznie nie do rozwiązania na gruncie prawnym, że po negocjacjach z chińskim kontrahentem być może uda się uzyskać zniżkę na zakup kolejnych długopisów z wkładem, a przyczyną zaistniałych „rozbieżności” są różnice kulturowe i brak doświadczenia polskiego przedsiębiorcy. Osobiście uważam, że z pewnością ta odpowiedź nie usatysfakcjonowała importera.

Oczywiście, w kontaktach z Chińczykami niezwykle istotne jest wzajemne zrozumienie różnic kulturowych i odmienne podejście Chińczyków do umów, danego słowa czy prawa jako takiego. Inaczej przyjęto w Chinach także sposoby rozwiązywania sporów, o czym niestety zapomina wielu polskich przedsiębiorców, co wynika chyba jednak przede wszystkim z niewiedzy i braku doinformowania o możliwości rozwiązywania powstałych sporów.

Bardzo dokładnie i trafnie na temat samej kultury, tradycji i sposobów rozwiązywania sporów w Państwie Środka pisze A. *Filoniuk* w swojej pracy pt. „Kierunek Wschód: Arbitraż w Chinach”⁷. By zrozumieć istotę współpracy biznesowej z Chińczykami, a także ogromne znaczenie arbitrażu w Państwie Środka, należałoby sięgnąć do tego artykułu, także w celu dogłębnego zrozumienia zagadnienia będącego przedmiotem niniejszej pracy.

Tytułem wstępu pozwolę sobie przytoczyć niewielki fragment tego artykułu: „Konfucjanizm i wynikające z tego normy społeczne ukierunkowały chińskie społeczeństwo na poszukiwanie przyjacielskich metod rozwiązywania konfliktów. Dlatego też w przypadku sporów preferowaną metodą są mediacje i negocjacje, a gdy one zawodzą, strony są zmuszone do poddania sporu pod arbitraż lub na wytoczenie powództwa przed sądem. W takich sytuacjach arbitraż zdaje się być neutralnym i kompromisowym rozwiązaniem pomiędzy mediacją a procesem przed sądem. Ponadto arbitraż cieszy się opinią bycia korzystniejszą i mniej kosztowną metodą rozwiązywania sporów niż proces sądowy, jest sposobem

⁶ [http://beijing.trade.gov.pl/pl/wspolpracadwustronna/article/detail,5091,Wymiana_handlowa_miedzy_Polska_i_Chinami_w_2010_r_\(18.5.2011_r.\)](http://beijing.trade.gov.pl/pl/wspolpracadwustronna/article/detail,5091,Wymiana_handlowa_miedzy_Polska_i_Chinami_w_2010_r_(18.5.2011_r.)).

⁷ A. *Filoniuk*, Kierunek Wschód. Arbitraż w Chinach, Biul. Arb. 2008, Nr 5, s. 44–53.

na uniknięcie rozprawy przed sądem powszechnym, który często bywa oskarżany o stronniczość, korupcję czy inklinacje polityczne. Zapis na sąd arbitrażowy bywa także sporządzany przez zagranicznych kontrahentów w celu uniknięcia niekończących się negocjacji. Powstała nawet praktyka maksymalnego czasu rozstrzygnięcia negocjacji. W sytuacji, gdy limit czasu zostanie przekroczony, strony zobligowane są do poddania sporu pod arbitraż⁸.

III. Arbitraż handlowy w Chinach

W niniejszym rozdziale postaram się zaprezentować ogólne założenia arbitrażu handlowego w Chinach, a także przedstawić poszczególne przepisy istotne z punktu widzenia polskiego przedsiębiorcy mogącego toczyć spór z chińskim kontrahentem.

W zasadzie do 1994 r. system arbitrażowy w Chinach przypominał budowlę z klocków Lego. Na całość regulacji arbitrażowej składało się 14 ustaw, 80 różnego rodzaju aktów administracyjnych i ponad 200 uchwał władz lokalnych. Niezwykle istotne jest to, że nie był wymagany zapis na sąd polubowny, a orzeczenia sądu arbitrażowego nie były ostateczne. Daleko więc było temu arbitrażowi pod względem konstrukcji do arbitrażu w rozumieniu powszechnie akceptowalnym na całym świecie⁹.

Zmiana została wprowadzona w 1994 r., a podyktowana była coraz szybszym rozwojem Państwa Środka i polityką przyciągania zagranicznego kapitału. W tym celu wprowadzono ustawę arbitrażową Chińskiej Republiki Ludowej – pierwsze kompleksowe prawo arbitrażowe w historii ChRL. Została ona uchwalona 31.8.1994 r. przez Narodowy Kongres Ludowy, organ ustawodawczy ChRL. Ustawa o arbitrażu, która weszła w życie 1.9.1995 r., ma zastosowanie zarówno do krajowego, jak i międzynarodowego arbitrażu w ChRL. Jest ona nie tylko ucieleśnieniem wielu zasad współczesnego prawa arbitrażowego, lecz także wyjaśnia podstawowe zasady arbitrażu w Chinach¹⁰.

1. Rodzaje arbitrażu

Chińskie prawo uznaje trzy rodzaje arbitrażu: arbitraż międzynarodowy, obcy i krajowy. Arbitraż międzynarodowy (*foreign arbitration*) to arbitraż rozstrzygany przez arbitrów ustanowionych poza Chinami.

Obcy (*foreign related*) – arbitraż zawierający elementy obce, ale rozstrzygany przez arbitrów ustanowionych w Chinach. Elementami obcymi będą zatem: 1) jedna lub obie strony są obcokrajowcami, bezpaństwowcami bądź podmiotami zagranicznymi, 2) przedmiot sporu znajduje się poza Chinami, 3) ustalenia faktyczne co do zmiany rozwiązania umowy miały miejsce poza granicami kraju.

Krajowy arbitraż to po prostu arbitraż niewykazujący żadnych elementów obcych.

Mimo faktu, że chińskie prawo nie zabrania wyznaczenia arbitra poza Chinami, nawet gdy prawo to nie wykazuje elementów obcych, to w rzeczywistości wykonanie takiego

⁸ *Ibidem*, s. 46.

⁹ A.J. Gemmel, *Western and Chinese Arbitration*, USA 2008, s. 141.

¹⁰ V. Lo Lo, X. Tian, *Law For Foreign Business And Investment In China*, USA 2009, s. 345–347.

orzeczenia nie będzie możliwe. Wynika to z faktu, że każdy wyrok arbitrażowy musi zostać uznany przez sąd ludowy, a jest wysoce prawdopodobne, że sąd stwierdzi próbę ominięcia prawa chińskiego i odmówi uznania orzeczenia¹¹.

2. CIETAC

Najważniejszymi instytucjami arbitrażowymi w Chinach są CIETAC (*China International Economic and Trade Commission*), a także CMAC (*China Maritime Arbitration Commission*). Ustawa o arbitrażu pozwala na wybranie także innych instytucji arbitrażowych. W zasadzie jednak na tle sporów międzynarodowych nie jest to praktykowane. Wynika to przede wszystkim z tego, że przedsiębiorcy zagraniczni w dalszym ciągu nie są w stanie zaufać chińskim prawnikom na tyle, na ile ufają zagranicznym kancelariom prawnym funkcjonującym na rynku chińskim¹². Prawnicy kancelarii zagranicznych (nie ma znaczenia obywatelstwo), nie mogą występować przed sądem arbitrażowym w Chinach, jeżeli spór dotyczy „spraw z zakresu prawa chińskiego” („*chinese legal affairs*”). Należy przez to rozumieć sprawy podlegające prawu chińskiemu. Przypadki kiedy prawnik zagranicznej kancelarii byłby uprawniony do reprezentowania klienta przed sądem arbitrażowym w Chinach zgodnie z ustawą arbitrażową należałyby do rzadkości, gdyby nie treść art. 16 pkt 2 regulaminu CIETAC, w myśl którego w przypadku spraw z elementem obcym (*foreign related disputes*) strony mogą być reprezentowane także przez prawników zagranicznych w przypadku prowadzenia sporu przed CIETAC¹³. Przedsiębiorcy zagraniczni woleliby całkowicie uniknąć rozwiązywania sporów w Chinach. Wynika to nie tylko z obaw przed nieznanym im systemem, ale także przed korupcją i licznymi stereotypami na temat Państwa Środka. Z drugiej jednak strony, są oni świadomi tego, że żaden przedsiębiorca chiński nie zgodzi się na zapis na sąd arbitrażowy poza Azją¹⁴. Oczywiście to samo odnosi się do przedsiębiorcy chińskiego, który także chciałby uniknąć arbitrażu na zachodzie. Aby móc rozwiązać takie sytuacje, wymyślony został system rozwiązywania sporów w ramach arbitrażu międzynarodowego, który pozwala na rozwiązywanie sporów w państwie trzecim, zwanym państwem neutralnym. Niemniej jednak tylko w nielicznych przypadkach chiński przedsiębiorca byłby gotowy na poddanie sporu z kontrahentem z Europy pod arbitraż międzynarodowy poza Azją. Słuszną alternatywę wydają się więc stanowić Hongkong i Singapur. Jednakże wielu zachodnich przedsiębiorców uważa, że Chiny są za bardzo powiązanie z Hongkongiem i – mimo niezależności ekonomicznej oraz całkowitej rozbieżności systemu prawnego od systemu w Państwie Środka, nie widzą wielkiej różnicy pomiędzy arbitrażem w Chinach a arbitrażem w Hongkongu. Oczywiście firmy chińskie ze względu na zbieżność kulturową i bliskość Hongkongu będą zwolennikami tego miejsca, a nie Singapuru. Trzeba jednak wziąć pod uwagę fakt, że według prawa chińskiego, jeżeli mamy do czynienia

¹¹ K. Cutshaw, M.E. Burke, C.A. Wagner, *Corporate Counsel's Guide To Doing Business in China*, USA 2010, s. 634–636.

¹² V. Lo Lo, X. Tian, *Law For Foreign Business And Investment In China*, USA 2009, s. 333.

¹³ D.A. Lapres, *The regulation of foreign lawyers' participation in arbitrations in the People's Republic of China*, *International Business Law Journal* 2010, Vol. 3, s. 224–232.

¹⁴ P. Nunn, [w:] P. Nunn, J. Linz, P. Fohln, N. Leguchi, *ADR Client Strategies in Asia*, USA 2009, s. 10.

ze sporem zawierającym w sobie element obcy, a więc w sytuacji gdy jedna ze stron nie ma obywatelstwa chińskiego bądź nie jest firmą chińską, nie można poddać sporu pod arbitraż poza terytorium Chińskiej Republiki Ludowej, a zapis taki uważa się za nieważny. Należy jednak pamiętać, że większość przedsiębiorców zagranicznych, aby móc prowadzić swój biznes w Państwie Środka, zobowiązana jest do założenia WFOE (*Wholly Foreign Owned Entity* – przedsiębiorstwo, którego właścicielem jest wyłącznie zagraniczny podmiot prawa) bądź *Equity Joint Venture*. W konsekwencji, bez względu na to, jaką formę działalności zagraniczny przedsiębiorca wybierze zgodnie z obowiązującym prawem chińskim, jego firma będzie uważana za firmę chińską. Tak więc w przypadku prowadzenia interesów z inną firmą chińską, nie będzie mógł w umowie umieścić zapisu na sąd polubowny poza granicami Chin. Ponadto mimo podpisania przez Chiny Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych wyroków arbitrażowych wciąż wielu przedsiębiorców skarży się na problemy z uznawalnością tychże wyroków przez właściwe sądy ludowe, a ponieważ według chińskiej ustawy arbitrażowej arbitraż *ad hoc* jest niedozwolony, zachodni przedsiębiorcy w obawie przed niechcianymi konsekwencjami decydują się zabezpieczyć swoje interesy za pomocą zapisu na sąd polubowny na terytorium Chińskiej Republiki Ludowej¹⁵.

CIETAC rozpatruje spory kontraktowe i pozakontraktowe o charakterze gospodarczym. Jest uważany za sprawiedliwą instytucję, w której arbitrami są osoby cenione nie tylko w Chinach, lecz także na świecie. Z tego też powodu cieszy się popularnością wśród przedsiębiorców zarówno chińskich, jak i zagranicznych. Reguły orzekania CIETAC są wiążące także dla innych instytucji arbitrażowych w Chinach rozstrzygających spory o charakterze obcym.

CIETAC do tej pory rozpoznał ponad kilkanaście tysięcy spraw różnego rodzaju. Stronami tychże sporów byli przedstawiciele ponad 40 państw. Jak podkreśla *L. Cao*, liczba spraw wygranych przez amerykańskich przedsiębiorców jest podobna do liczby spraw przegranych¹⁶. Wyroki CIETAC mogą podlegać wykonaniu w ponad 140 państwach świata. Nie ma przeszkód, by arbitrem była osoba pochodząca z państwa stron toczących spór. Generalnie CIETAC liczy 518 arbitrów, z czego 174 nie jest obywatelami Chin. Na mocy nowego regulaminu CIETAC nie ma przeszkód, by wybrać arbitra spoza arbitrów CIETAC, taki arbiter musi być jednak dopuszczony do rozstrzygania przez prezesa CIETAC¹⁷.

W Chinach decyzja sądu arbitrażowego musi być zgodna z prawem, co oznacza zgodność z prawem uzgodnionym przez strony lub, w przypadku braku takiej umowy, prawem określonym przez sąd, zgodnie z prawem państwa, z którym sprawa wykazuje najbliższy związek. Tym, co w sposób istotny odróżnia arbitraż w Chinach od większości ustaw arbitrażowych, jest fakt, że chińskie sądy arbitrażowe powinny na równi z prawem brać pod uwagę zasady słuszności¹⁸.

¹⁵ *J. Savage*, Navigating The Pitfalls Of Arbitration With Chinese Parties, *The Metropolitan Corporate Counsel* 2010, s. 41.

¹⁶ *L. Cao*, CIETAC as forum for resolving business disputes, artykuł dostępny na stronie <http://www.fljs.org/uploads/documents/Cao%231%23.pdf> (19.5.2011 r.).

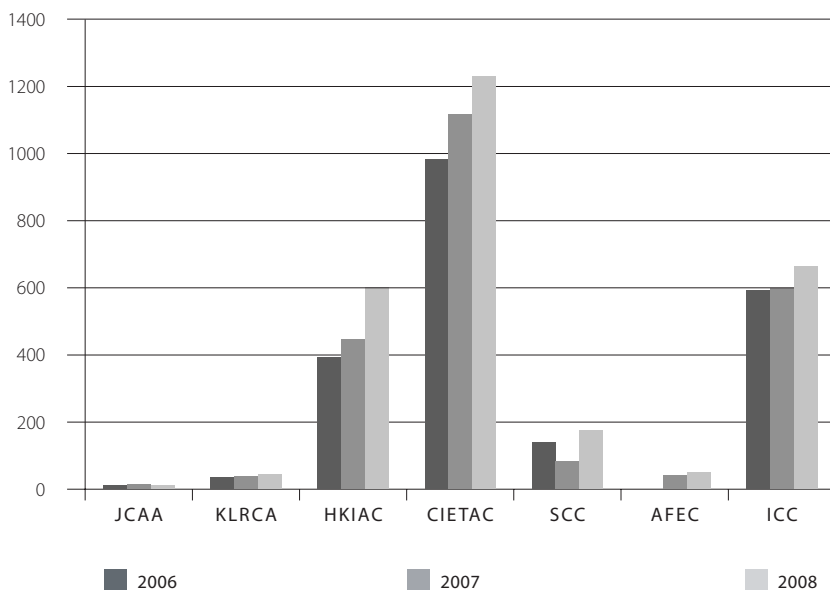
¹⁷ *P. Fohlin*, [w:] *P. Nunn, J. Linz, P. Fohln, N. Leguchi*, *op. cit.*, s. 38–39.

¹⁸ *W.S. Chang, S.E. Hilmer*, *China Arbitration Law v. Uncitral Model Law*, *International Arbitration Law Rev.* 2006, Vol. 9(1), s. 1–7.

Zgodnie z regulaminem CIETAC miejscem rozstrzygnięcia sporu mogą być także podkomisje znajdujące się w Szanghaju, Pekinie i Szezeniu. Dozwolone jest także rozstrzygnięcie sporów przez CIETAC poza terytorium Chińskiej Republiki Ludowej¹⁹.

CIETAC rozstrzyga spory według swojego regulaminu, który musi być zgodny z ustawą arbitrażową i chińskim Kodeksem postępowania cywilnego. Obecnie obowiązuje regulamin uchwalony 11.1.2005 r. Każdy z regulaminów przed wejściem w życie musi być zaaprobowany przez CICC (*China International Chamber of Commerce*), takie zaaprobowanie jest wyrazem zgodności regulaminu z prawem chińskim²⁰.

Poniższy diagram prezentuje liczbę rozpatrywanych spraw przez CIETAC i inne wybrane instytucje arbitrażowe w latach 2006–2008²¹.

JCAA – *Japan Commercial Arbitration Association*

KLRCA – *Kuala Lumpur Regional Centre for Arbitration*

HKIAC – *Hong Kong International Arbitration Centre*

CIETAC – *China International Economic and Trade Commission*

SCC – *Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce*

AFEC – *International Arbitral Centre of the Austrian Federal Economic Chamber*

ICC – *International Chamber of Commerce*

¹⁹ V. Lo Lo, X. Tian, *op. cit.*, s. 345–357.

²⁰ Zob. <http://www.cietac.org/index.cms> (10.12.2011 r.).

²¹ Diagram sporządzony na podstawie danych z oficjalnej strony internetowej HKIAC (Hong Kong International Arbitration Centre): <http://www.hkiac.org/index.php/en/hkiac/statistics/17-statistics-2004-2008> (11.12.2011 r.).

3. Ważność zapisu na sąd polubowny

Zapis na sąd polubowny może mieć postać klauzuli zawartej w umowie cywilnoprawnej bądź występować od niej niezależnie, w zawartej w tym celu pomiędzy stronami umowie.

Oczywiście niezwykle istotną kwestią jest spełnienie wszelkich warunków niezbędnych do tego, by zapis na sąd polubowny został uznany za ważny.

Po pierwsze, pisemność. Aby klauzula była ważna, musi być sformułowana na piśmie. Prawo chińskie dopuszcza sporządzenie jej w drodze mailowej, faksowej, a także telegraficznej²².

Po drugie, musi składać się z odpowiedniej treści:

1) wyrażonej woli stron do rozwiązania sporu w drodze arbitrażu lub porozumieniu

Intencja ta musi być jasno i jednoznacznie wyrażona w ważnym zapisie na sąd polubowny. Nie uznaje się za ważny zapisu typu „najpierw arbitraż, a potem sąd” czy „arbitraż albo sąd”. Należy wyraźnie wskazać instytucję, która ma rozstrzygać spór. Sąd arbitrażowy będzie także właściwy do rozpoznania sprawy, jeżeli druga strona nie podniesie zarzutu braku zapisu na sąd polubowny przed rozpoczęciem pierwszego posiedzenia w sprawie²³;

2) przedmiot arbitrażu

Strony same mogą postanowić, jakiego rodzaju spory będzie rozpatrywać sąd arbitrażowy, mogą także umieścić zapis „spory wszelkiego rodzaju”. Sąd arbitrażowy nie ma prawa rozstrzygać ponad to, co zostało określone w zapisie²⁴. Zgodnie z art. 3 ustawy o arbitrażu sprawy administracyjne, małżeńskie, o przysposobienie, opiekę czy o spadek nie mogą być przedmiotem rozstrzygnięć sądów arbitrażowych. To samo tyczy się sporów poddanych pod sąd arbitrażowy pod przymusem, a także jeżeli strona nie ma zdolności do czynności prawnych lub ma ograniczoną zdolność do czynności prawnej według prawa chińskiego²⁵;

3) wyrażenie zgody na arbitraż instytucjonalny

Jest to zagadnienie niezwykle skomplikowane i rodzące wiele problemów interpretacyjnych dla obcokrajowców. W umowie arbitrażowej powinien znaleźć się zapis „wyrażam zgodę na arbitraż instytucjonalny”, brak może skutkować nieważnością zapisu na sąd polubowny, ponieważ arbitraż *ad hoc* jest niedozwolony. Wyjątkowo arbitraż *ad hoc* może być dopuszczalny w sporach „czysto” międzynarodowych, gdy nie będzie arbitrów ustanowionych w Chinach²⁶. Chiński sąd może uznać ważność umowy arbitrażowej, pod warunkiem, że umowa jest prawnie skuteczna na mocy prawa wybranego przez strony albo jest skuteczna na mocy prawa właściwego dla rozstrzygającej instytucji arbitrażowej.

²² J. Tao, *Arbitration Law and Practice in China*, Netherlands 2008, s. 42.

²³ *Ibidem*, s. 57–58.

²⁴ H. Tao, *The Validity of Arbitration Agreements under Chinese Law*, artykuł dostępny na stronie <http://www.kingandwood.com/article.aspx?id=The-Validity-of-Arbitration-Agreements-under-Chinese-Law&language=en> (20.5.2011 r.).

²⁵ *Arbitration Law Of People's Republic Of China – 1994* (Adopted at the Ninth Standing Committee Session of the Eighth National People's Congress on August 31, 1994).

²⁶ K. Ming, *Ad hoc Arbitration in China*, *International Arbitration Law Rev.* 2003, Vol. 6(6), s. 199–202.

Należy określić dokładnie także miejsce i nazwę instytucji, która ma rozstrzygać spory. Braki mogą bowiem skutkować nieważnością zapisu. Niedozwolone jest także wskazanie dwóch lub więcej instytucji²⁷.

4. Inne istotne zapisy znajdujące się w ustawie arbitrażowej

Jak w wielu nowoczesnych ustawach arbitrażowych, także i w chińskiej ustawie arbitrażowej znalazł się zapis, zgodnie z którym obowiązuje zasada autonomicznego charakteru klauzuli arbitrażowej. Oznacza to, że unieważnienie bądź rozwiązanie umowy nie ma wpływu na ważność zapisu znajdującego się w takiej umowie.

Ustawa arbitrażowa wymaga ponadto, aby spór rozstrzygany był w sposób niezależny od ingerencji władz państwowych, jakichkolwiek organizacji społecznych czy osób trzecich. W Chinach podczas postępowania arbitrażowego sąd może przeprowadzić postępowanie mediacyjne na żądanie stron, a zatem arbitraż może być połączony z postępowaniem mediacyjnym²⁸.

5. Prowadzenie arbitrażu w Chinach

a. Rozpoczęcie arbitrażu

Powszechną praktyką jest, że arbitraż nie zostanie przeprowadzony, dopóki strony, zarówno powód, jak i pozwany, nie dostarczą wszelkich wymaganych dokumentów. We wniosku powoda powinny znaleźć się imiona i nazwiska stron, a także roszczenia i dowody na ich poparcie. Powód zobowiązany jest także wnieść stosowną opłatę. Po przyjęciu sprawy komisja przyjmująca informuje strony o dalszych czynnościach. Pozwany ma prawo w przeciągu 45 dni od doręczenia mu powiadomienia o postępowaniu do złożenia odpowiedzi na pozew, a także na wytoczenie powództwa wzajemnego (obowiązkowo pisemnie). Należy także pamiętać, że tylko do czasu pierwszego posiedzenia pozwany może podnieść zarzuty co do braku lub nieważności zapisu na sąd polubowny. W przypadku niezłożenia w tym terminie odpowiedzi na pozew lub powództwa wzajemnego sąd arbitrażowy będzie mógł opierać się wyłącznie na dowodach powoda. Dodatkowo, co wydaje się istotne, ustawa arbitrażowa nie przewiduje możliwości stosowania przez sąd arbitrażowy środków tymczasowych lub zabezpieczających. Tylko sądy ludowe zostały wyposażone w możliwość stosowania wspomnianych środków²⁹. Obecność stron podczas postępowania nie jest obowiązkowa, aczkolwiek – jak podkreśla profesor *Xiaoyang Zhang* – istnieje wówczas wysokie prawdopodobieństwo rozstrzygnięcia na niekorzyść strony niestawiającej się³⁰.

²⁷ H. Tao, *op. cit.*

²⁸ W.S. Chang, S.E. Hilmer, *op. cit.*, s. 1-7.

²⁹ *Ibidem.*

³⁰ X. Zhang, Arbitration In China: A Legal Overview, artykuł dostępny na stronie http://www.murdoch.edu.au/elaw/issues/v6n3/zhang63_text.html#rolet (20.5.2011 r.).

b. Arbitrzy

W ciągu 15 dni od otrzymania zawiadomienia o arbitrażu strony zobowiązane są do wybrania po jednym arbitrze, trzeciego arbitra wybierają wspólnie. Jeżeli nie uczynią tego w wyznaczonym terminie (także 15 dni), CIETAC wyznaczy arbitra ze swojej listy. Jak już wcześniej zaznaczono, na mocy nowego regulaminu można wybrać arbitra spoza listy arbitrów CIETAC. Zgodnie z art. 23 regulaminu CIETAC strony mogą zadecydować, że spór będzie rozstrzygał jeden sędzia. Wówczas albo wybierają arbitra wspólnie, albo pozostawiają wybór prezesowi CIETAC. W sprawach mniejszej wagi, ze względu na koszty, strony toczące spór częściej wybierają jednego arbitra aniżeli trzech.

Arbitrem może być osoba spełniająca jedno z kryteriów określonych w art. 13 ustawy o arbitrażu:

- 1) ma 8 lat doświadczenia w sprawach dotyczących arbitrażu,
- 2) ma 8 lat doświadczenia w działalności prawniczej,
- 3) przez 8 lat była sędzią.
- 4) ma tytuł profesorski i jest zaangażowana w sprawy oświatowe.
- 5) ma tytuł profesorski i doświadczenie w działalności handlowej i gospodarczej, a także niezbędną wiedzę prawniczą³¹.

c. Ogólne postępowanie

Nowy regulamin wprowadził bardzo istotną zmianę co do samego postępowania przed sądem arbitrażowym. Do maja 2005 r. podstawową zasadą była inkwizycyjność postępowania, obecnie wprowadzono także zasadę kontradyktoryjności. Ponadto obecnie sąd arbitrażowy zobligowany jest do przeprowadzenia wysłuchania stron przed rozpoczęciem procesu i ustalenia kwestii spornych. Wszystkie zmiany spowodowane zostały dostosowywaniem instytucji arbitrażu chińskiego do norm międzynarodowych i do zapewnienia sprawiedliwszego i niezależnego rozstrzygnięcia sporów³².

W celu obniżenia kosztów związanych z arbitrażem, a także zwiększenia efektywności CIETAC w nowym regulaminie wprowadzono terminy, w jakich spory powinny być rozstrzygnięte. Wynoszą one: 6 miesięcy dla arbitrażu obcego (*foreign related*) i 3 miesiące dla spraw krajowych³³.

d. Koszty

Zgodnie z przepisami z 2000 r. istniała sztuczna granica maksymalnego zwrotu kosztów przez stronę przegrywającą stronie wygranej. Wynosiła ona 10% poniesionych kosztów przez stronę wygrywającą. Nowy regulamin zniósł tę granicę i nie wprowadził

³¹ J. Tao, *op. cit.*, s. 82–84.

³² M.J. Moser, CIETAC'S New Arbitration Rules, artykuł dostępny na stronie <http://www.internationalawoffice.com/Newsletters/detail.aspx?g=c2b1f601-f882-41b5-b676-26658ded07b5> (21.5.2011 r.).

³³ E. Alder, R. Cresswell, CIETAC arbitration rules revised, artykuł dostępny na stronie http://www.twobirds.com/English/News/Articles/Pages/CIETAC_arbitration_rules_revised.aspx (21.5.2011 r.).

nowej. Obecnie wysokość kosztów zwracanych zależy od złożoności sprawy, faktycznie poniesionych kosztów przez stronę zwycięską, wartości sporu i racjonalności wydatków. Ta zmiana również podyktowana była harmonizacją przepisów z przepisami międzynarodowymi. Umożliwia ona także toczenie sporów w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu jest niewielka³⁴.

6. Wyroki sądu arbitrażowego

Nie ma możliwości odwołania się od orzeczenia sądu arbitrażowego. Decyzja o rozstrzygnięciu zapada większością głosów, w przypadku gdy większość nie została osiągnięta decyduje głos przewodniczącego. Orzeczenie arbitrażowe ma być niezależne i bezstronne, wydane na podstawie faktów zgodnych z przepisami prawa, warunkami umów i zasadami prawa międzynarodowego. Wyrok musi być na piśmie i określać okoliczności sprawy, wysokość kosztów, a także ewentualny zwrot przez stronę przegraną kosztów poniesionych przez stronę wygraną. Do wyroku dołącza się uzasadnienie.

W każdym czasie po rozpoczęciu postępowania strona ma prawo zwrócić się do sądu ludowego o zabezpieczenie majątku lub dowodu (dowodów). Regulamin CIETAC zapewnia, że wszystkie orzeczenia są ostateczne i wiążące dla stron. Nie mogą podlegać odwołaniu, z wyjątkiem wypadków ściśle określonych w ustawie arbitrażowej:

- 1) brak było klauzuli arbitrażowej,
- 2) zakres rozstrzygnięcia był szerszy, niż na to wskazywał zapis na sąd polubowny, lub szerszy, niż pozwalała na to jurysdykcja komisji arbitrażowej,
- 3) skład sądu arbitrażowego był niezgodny z przepisami prawa lub rozstrzygano niezgodnie z prawem,
- 4) dowody, na których opierał się wyrok, zostały sfalszowane,
- 5) druga strona zataiła dowody w sprawie mogące mieć istotne znaczenie na wynik rozstrzygnięcia,
- 6) arbiter przyjął lub żądał przyjęcia łapówki, bądź w inny sposób manipulował przy rozstrzygnięciu³⁵.

Na gruncie chińskiego prawa postępowania cywilnego w celu wykonania wyroku należy w przeciągu roku od dnia wydania orzeczenia złożyć wnioszek o wykonanie do właściwego sądu ludowego³⁶. W razie braku naruszeń, o których mowa powyżej, sąd nie ma podstaw do nieuznania wyroku i nienadania mu klauzuli wykonalności.

7. Uznawanie wyroków zagranicznych sądów arbitrażowych

Orzeczenia sądów arbitrażowych niebędących sądami arbitrażowymi chińskimi są jak najbardziej uznawane i podlegają wykonaniu. Wynika to nie tylko z podpisanych przez Chiny konwencji i umów międzynarodowych, ale także z zapisu, który znalazł

³⁴ M.J. Moser, *op. cit.*

³⁵ J. Tao, *op. cit.*, s. 156.

³⁶ *Ibidem*, s. 156–158.

się w chińskim Kodeksie postępowania cywilnego. Wyjątkiem będzie sytuacja, gdy sąd stwierdzi, że orzeczenie narusza klauzulę porządku publicznego i społecznego (*public and social interest*), a także gdy:

- 1) strony nie zawarły umowy arbitrażowej,
- 2) strona, przeciwko której wydano orzeczenie, nie była powiadomiona o toczącym się procesie bądź nie ze swojej winy nie była w stanie przedstawić swojego stanowiska w sprawie,
- 3) orzekała osoba nieuprawniona albo naruszono regulamin instytucji, w której rozstrzygano spór,
- 4) zakres rozstrzygnięcia był szerszy, niż na to wskazywał zapis na sąd polubowny lub sąd nie miał prawa do rozpoznania tejże sprawy³⁷.

8. Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych

Chińska Republika Ludowa przystąpiła do konwencji 22.4.1987 r. Artykuł 1 ust. 3 tejże konwencji brzmi: „Podpisując lub ratyfikując niniejszą Konwencję albo przystępując do niej lub składając przewidziane w art. X oświadczenie o jej rozciągnięciu, każde z Państw może na podstawie wzajemności oświadczyć, że będzie stosowało Konwencję do uznawania i wykonywania orzeczeń wydawanych jedynie na obszarze innego Umawiającego się Państwa. Może ono również oświadczyć, że będzie stosowało Konwencję do sporów wynikłych jedynie z takich stosunków prawnych, zarówno umownych, jak i pozaumownych, które uważane są według jego prawa krajowego za handlowe”. Chiny, przystępując do Konwencji, złożyły oba oświadczenia, o których mowa w powyższym artykule (zastrzeżenie wzajemności, „*reciprocity reservation*” i zastrzeżenie handlowe „*commercial reservation*”). Pierwsze zastrzeżenie oznacza, że Chiny będą stosować konwencję tylko do wykonywania i uznawania orzeczeń. Zastrzeżenie handlowe (*commercial reservation*) oznacza, że Chiny uznają i wykonują orzeczenia arbitrażowe dotyczące sporów wynikających z kontraktowych i pozakontraktowych stosunków handlowych w rozumieniu prawa chińskiego. Chiński Sąd Najwyższy orzekł, że należy przez to rozumieć prawa lub obowiązki wynikające z umów, czynów niedozwolonych lub określonych przepisów, takich jak: sprzedaż, najem, *joint venture*, transfer technologii, umowa projektu, ubezpieczenia, kredyty finansowe, umowy agencyjne, odpowiedzialność za produkt niebezpieczny, zanieczyszczanie środowiska, usługi osobiste, usługi morskie, usługi lotnicze i kolejowe, rozpoznawanie i wydobywanie kopaliny, usługi konsultingowe, przewóz towarów i osób, wypadki na morzu, spory dotyczące własności, z wyjątkiem sporów powstałych pomiędzy inwestorami zagranicznymi a rządem w państwie przyjmującym³⁸.

³⁷ K. Cutshaw, M.E. Burke, Ch.A. Wagner, *Corporate Counsel's Guide To Doing Business in China*, USA 2010, s. 642–644.

³⁸ Z. Hao, *China and Issues surrounding international commercial arbitration and the 1958 New York Convention*, artykuł dostępny na stronie <http://www.chinalawvision.com/2009/02/articles/china-arbitration-and-arbitrat/china-and-issues-surrounding-international-commercial-arbitration-and-the-1958-new-york-convention/> (22.5.2011 r.).

9. Uznawanie i wykonywanie chińskich wyroków arbitrażowych w Polsce

Kwestię tę reguluje umowa polsko-chińska z 5.6.1987 r. Wskazuje ona, że kwestie wykonywania i uznawania wyroków sądów arbitrażowych powinny być oparte na Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych zawartej w 1958 r. w Nowym Jorku. Na mocy tejże konwencji sąd polski jest zobligowany do uznania chińskiego wyroku arbitrażowego, chyba że zaistnieją przesłanki określone w art. V Konwencji, a więc:

- 1) umowa jest nieważna według prawa, któremu strony umowę poddały,
- 2) strona, przeciwko której orzeczenie jest skierowane, nie była należycie powiadomiona o wyznaczeniu arbitra lub o procedurze arbitrażowej albo z innego powodu nie mogła przedstawić swojej sprawy,
- 3) orzeczenie nie odnosi się do sporu wymienionego w kompromisie lub niepodpadającego pod zakres klauzuli arbitrażowej albo zawiera rozstrzygnięcia przekraczające granice kompromisu lub klauzuli arbitrażowej,
- 4) skład sądu arbitrażowego lub też procedura nie były zgodne z umową stron, lub w razie braku takiej umowy – że nie były zgodne z prawem kraju, w którym odbył się arbitraż,
- 5) orzeczenie nie stało się jeszcze dla stron wiążące albo że właściwa władza kraju, w którym lub według prawa którego orzeczenie zostało wydane, uchyliła je lub wstrzymała jego wykonalność³⁹.

10. Uznawanie i wykonywanie polskich wyroków arbitrażowych w Chinach

W celu uzupełnienia tematu należy także pokrótce zwrócić uwagę na sytuację odwrotną, czyli na uznanie polskiego wyroku arbitrażowego w ChRL. Zgodnie z umową, o której była mowa powyżej, sąd chiński jest zobowiązany uznać polski wyrok arbitrażowy, chyba że zachodzą przesłanki z art. V Konwencji nowojorskiej. Sądem właściwym do ustalenia, czy wyrok taki podlega uznaniu, jest chiński sąd okręgowy, w którego okręgu strona ma siedzibę lub gdzie ma majątek⁴⁰.

IV. Wnioski

Celem mojego artykułu było przedstawienie pokrótce mechanizmu działania arbitrażu w Chinach. Może on odgrywać znaczącą rolę w ochronie polskich importerów lub eksporterów w kontaktach z chińskimi kontrahentami. Jak już wspomniałem na wstępie, polscy przedsiębiorcy są niedoinformowani lub źle informowani o możliwych sposobach ochrony swoich praw. Po pierwsze, wynika to z tego, że niezwykle trudno jest w Polsce znaleźć kogokolwiek, kto zna się na prawie chińskim. Po drugie, firmy konsultingowe działające

³⁹ E. Chen, A. Grzesik, Wzajemne uznawanie wyroków sądowych w Polsce i Chinach, artykuł dostępny na stronie <http://polska-azja.salon24.pl/221952,wzajemne-uznawanie-wyrokow-sadowych-w-polsce-i-chinach> (22.5.2011 r.).

⁴⁰ *Ibidem*.

na terenie Polski pomagające przy imporcie lub eksporcie zdalnie zapewniają przedsiębiorców, iż problemy w współpracy się nie pojawiają, a jeśli nawet – nie będzie konieczności uciekania się do rozwiązywania sporu na drodze sądowej. Po trzecie, wynika to z błędnego przeświadczenia panującego w Polsce, że w Chinach akty normatywne w zakresie prawa cywilnego są zbiorem nierespektowanych przez nikogo przepisów prawnych.

W tym miejscu chciałbym przytoczyć fragmenty postów (treść postów została nieznacznie przeredagowana) z forum platformy b2b bigchina.pl, na której to platformie importerzy lub eksporterzy informują się m.in. o możliwych sposobach ochrony swoich interesów.

Użytkownik „A”; 6.11.2008 r.: „Mąż sprowadził z Chin (...) pendrive’y, w przeważającej większości o pojemności 8 GB. (...) W grę nie wchodziły żadne próbki, więc niejako już na wstępie podjęliśmy się sporego ryzyka. Cała procedura trwała sporo czasu, najpierw problemy z uzyskaniem kontaktu, w końcu wynajęliśmy tłumaczkę chińskiego, która w zasadzie działała w naszym imieniu. Pendrive’y w rzeczywistości mają pojemność 1 GB, choć we właściwościach pokazują: 8 GB, przy próbie wrzucenia kilku filmów sprzęt wariuje. (...) nie wiemy co teraz będzie, tłumaczka ma jutro dzwonić do Chińczyków, ale straciliśmy nadzieję na odzyskanie pieniędzy. Dodać tylko mogę, że ta fabryka z Chin była na czołowych miejscach w serwisie made-in-china.com, status *gold member*, ale jak widać, to o niczym nie świadczy. Zastanawiamy się tylko, co zrobić teraz z towarem, nie chcemy oszukiwać ludzi. Czy ktoś ma jakiś pomysł lub był w podobnej sytuacji?”.

Użytkownik „B” 7.11.2008 r. odpowiada na powyższy post: „China Economic Trade Arbitration Commission, stronę podaję z pamięci, ale to chyba ta http://www.cietac.org.cn/index_english.asp”.

Kolejny post w tym temacie, tym razem użytkownika „C”; 10.11.2008 r.: „(...) Umowy – kontrakty z Chińczykami lepiej podpisywać po angielsku, jest to język trzeci zarówno dla nich, jak i dla nas. Pozwala to uniknąć błędnej interpretacji i bardzo konkretnie sprecyzować postanowienia, nasze wymagania itp.

Co do komisji arbitrażowej, w kontrakcie powinna być o tym wzmianka, ale jak znam życie, w Państwa przypadku wszystko załatwiała tłumaczka, więc chyba nie ma w tym przypadku kontraktu, tylko wszystko na przysłowiową buzię i fakturkę (...).”

Odpowiada użytkownik „B” 10.11.2008 r.: „Ogólnie CIETAC ma pomagać rozstrzygać spory i ew. dawać karę stronie, która czegoś tam nie dotrzymała, są odpłatni (za ich usługi trzeba płacić).

Przykładowo moją sprawę – co do 10 podnośników miałem zawyżoną nośność o 1t – chciałem załatwić **polubownie**, ale się po prostu nie dało (Chińczycy powymieniali wadliwe podnośniki na ich koszt, ale dali takie same...), więc zgodnie z umową (...).

Zgłosiliśmy naszą sprawę tam (obydwaj myśleliśmy, że mamy racje i Chińczyk, i ja, więc naszą sprawą zajął się CIETAC). Chyba się przeszli z komisją do ich fabryki (to był producent), dowalili karę, wymienili mi podnośniki, ale musiałem pokryć koszty CIETAC; w porównaniu z całokształtem i tak wyszedłem na plus. To chyba tyle, jeżeli nic nie pokręciłem. Sprawdź, czy miałeś taki pkt zawarty w umowie, ale chyba miałeś, jeżeli firma nie jest firmą „krzak”(...).

(...) A i jak się nie ma takiej wzmianki w kontrakcie od Chińczyka to radzę go wynegocjować, przydaje się przy dużych zamówieniach (...) ⁴¹.

Wpisy te świadczą o tym, że problem rzeczywiście istnieje i nie jest polskim importerom obcy. Z racji tego, że z roku na rok zarówno importerów, jak i eksporterów przybywa, liczba sporów z chińskimi kontrahentami z pewnością będzie rosła.

Jednym ze sposobów ochrony przed niepożądanymi skutkami współpracy z kontrahentami z Państwa Środka, nie mniej istotnymi niż wybór właściwego partnera w Chinach czy dobrze przeprowadzona kontrola jakości, jest ważny zapis na sąd polubowny. Chciałbym jednak podkreślić, że w wielu przypadkach wbrew powszechnej opinii proces przed chińskim sądem ludowym może być korzystniejszy dla przedsiębiorcy. Wszystko zależy od charakteru sprawy oraz rodzaju prowadzonej działalności w Państwie Środka i charakteru współpracy z chińskimi kontrahentami.

Oczywiście zapis będzie bardziej skuteczny w przypadku większych zamówień, aczkolwiek w wyniku nowego regulaminu CIETAC z 2005 r. i zmian dotyczących kosztów i maksymalnej długości trwania procesu może on także skutecznie chronić mniejszych importerów i eksporterów, wciąż jednak pozostaje zamknięty dla tych „najmniejszych”.

ABSTRACT

Arbitration in China as a way of protecting Polish importers and exporters trading with Chinese entrepreneurs

This article shows the undeniable increase of popularity of Arbitration in China among entrepreneurs trading with Chinese partners or operating on the Chinese market. Hence, the Author wants to describe the most important features of the Chinese Arbitration Law and rules of CIETAC (Chinese International Economic and Trade Commission). CIETAC is the Institution created especially in order to settle foreign related disputes and is the most popular Arbitration Institute in the world. The aim of this article is to present the mechanism of Arbitration in China and to analyze the most significant issues related to Arbitration in China. In many situations, a properly created arbitration clause implemented into the contract can be a reasonable choice for Polish entrepreneurs, as CIETAC is an impartial and well-respected institution.

⁴¹ Zob. <http://www.forum.bigchina.pl/viewtopic.php?p=2140&highlight=polubownie#2140> (23.5.2011 r.).